

"הבנות שלי השקיעו בארוחת ערב משפחתית, ומה אני עשיתי? סמים"

כנות מרסקת היא המאפיין העיקרי של הפודקאסט "מכורים" מבית כאן הסכתים, המוגש על ידי אורי ואילן - מכורים נקיים שמשוחחים עם נשים וגברים שהסמים שינו לחלוטין את מסלול חייהם. השיחות הקשות מזכירות אמת שלא תמיד קל לחיות איתה: הסיפור של אדם מכור הוא תמיד סיפור משפחתי

עקוב

נטע הלפרין

2023, 16:56 ב-23 במרץ

תקציר הכתבה ב-77 מילים

יהודה הוא מכור נקי שנולד למשפחה הנמנית על אחד הזרמים החרדים הקיצוניים ביותר. כילד חווה התעללות ב"חיידר", ומצא את עצמו במסלול המהיר להתמכרות והתרסקות; במהלך השבוע הקפיד יוסי, בעלים של מועדון תל אביבי, להימנע משימוש, אך סופי השבוע שלו הוקדשו לבינג' סמים מפואר. רק אחרי התקף פסיכוטי, שבמהלכו התעורר ומצא את עצמו קשור באברבנל, הבין שגדל להיות אבא שלו; השימוש בסמים שאב מליאת כל טיפת חיות, עד שלא היתה מסוגלת להכין לילדים שלה כריך לבית הספר. "כל יום הייתי אומרת להם, לכו לבית הספר ואני אשאר ב-10:00 את הסנדביץ' אצל השומר בשער. אף פעם לא הגעתי", הודתה.

בעידן ההסכתים, כל סוגיה שנרצה להאזין וללמוד עליה זמינה עבורנו בלחיצת כפתור. מה מאפשר, אפוא, ל"מכורים" (שמשודר בכאן, תאגיד השידור הישראלי), הפודקאסט של אורי ואילן (השמות המלאים שמורים במערכת), לבלוט ולזרוח בסצנה רוויה כל כך? "יש לנו חומר נדיר שאין בשום מקום אחר, ואנחנו מקבלים אותו בכמויות מסחריות", משיב אילן, "והמשהו הזה הוא כנות. כנות זה חומר מעיף קירות".

הכנות המרסקת לא פוסחת על אורי (40) ואילן (60), שניהם מכורים נקיים. בפרק המבוא של העונה השנייה, שהשבוע מגיעה לסיומה, הם מספרים כיצד הכירו. אורי נתקל בחבר שלא ראה למעלה מ-20 שנה ששאל אותו לשלום, ואורי ענה ברגע של כנות מוחלטת שהאמת, שלומו על הפנים. כן, אתה נראה חרא, אישר החבר. אני מכור לסמים, אורי ענה, כנראה מופתע מעצמו על הווידי המתגלגל. החבר, שהופתע לא פחות, היה בדיוק בדרכו לפגוש מישהו מ"מכורים אנונימיים" (NA), ונתן לאורי את פרטי הקשר של אותו אדם.

האדם הזה היה אילן, שבדיוק הקליט גרסת אודיו לספר שמסביר את שיטת 12 הצעדים, עבור אסירים בכלא שאינם יודעים קרוא וכתוב. "כשפגשתי באותו ערב את חבר של אורי, הוא סיפר לי שהוא נתקל בחבר שלא ראה שנים ושהוא במצב ממש גרוע, ושאל אם אני אוכל לדבר איתו ולעזור לו. אמרתי, ממש ממש לא".

למה?

"אני אשמח לעזור, אבל הוא זה שצריך ליצור איתי קשר. אחד מחוקי היסוד שלומדים במכורים אנונימיים הוא שאי אפשר לעזור לבן אדם אם הוא לא מושיט יד".

אבל אורי לא הושיט יד. "חזרתי הביתה והמשכתי להשתמש ברמות קיצוניות", הוא מספר בפודקאסט. "שנה אחרי זה הסתובבתי בארבע בבוקר, מחפש לקנות, ואני קולט נרקומן 'שבור', אחד הקשים. ואז אני מזהה עוד אחד, ועוד שניים. למה אני מכיר את כל הפרצופים האלה, ואיך זה שכולנו הולכים לאותו כיוון, לאותו יעד? פתאום חטפתי איזה כאפה", הוא אומר לאילן. "חזרתי הביתה, למחרת התקשרתי אליך".

הכאפה של אילן הגיעה כמה שנים קודם לכן. אשתו היתה בחו"ל, והבנות שלו החליטו לארגן ארוחת ערב חגיגית בסגנון מקסיקני. "אחת קנתה כובעי סומבררו ושפמים, השנייה קנתה אבוקדו, ומה אני עשיתי? סמים", הוא מספר. "מגיע הערב, אנחנו יושבים לשולחן עם כובעי סומבררו ושפמים, ועל השולחן יש אבוקדו. זה מה שיש. ואני התפרצתי בצעקות על שתיהן. הייתי כל כך מרוכז בעצמי ובעניינים שלי שלא יכולתי לקחת אחריות על הסיטואציה". אילן לא הצליח להיפטר מהמועקה. הוא התקשר לאשתו ואמר לה שהוא מרגיש שהוא במשאת דוהרת, "אני יושב במושב ליד הנהג, והנהג הוא אני, אבל אין לי שום תקשורת איתו".

"סיפור אנושי שצריך לפצח"

החודש אילן חוגג 13 שנים כמכור נקי, אבל כפי שהוא מעיד, המסע להחלמה אף פעם לא מסתיים. במובן הזה, "מכורים" זו עוד דרך עבורו ועבור אורי להמשיך ולעבד את הפצע ואת התובנות; ללמוד מכל אדם שחולק את הסיפור שלו.

"אתה יושב ושומע אנשים מדברים ואומר, איך יכול להיות, שהאיש הזה, שאין לי כלום איתו, מדבר מגרוני?", מספר אורי. "הוא אומר דברים שאני לא מסוגל לבטא, כשאני גדלתי בשכונה טובה בכפר סבא, והוא בא מאשפות. בסוף גם כשמדובר בזו שהיתה בזנות, בזה שהחיים שלו נראים נהדרים על הנייר או בזה שנכנס ויצא ממאסר, כולנו רוצים את אותם דברים והמכנה המשותף בינינו חזק הרבה מעבר להתמכרות לסמים".

מעניין לדבר על האופן שבו אתם בונים את השיחה עם האורחים. על פניו, הסיפור חוזר על עצמו: קורות חיים, התמכרות, נפילה, גמילה.

אילן: "לשיחה באולפן קודמת עבודת הכנה קפדנית. אנחנו משוחחים טלפונית או אישית עם האורחים. אם הם חברים במכורים אנונימיים, נשתדל לבקר בקבוצות שלהם, בתקווה שהם ידברו באותו יום. אנחנו מדברים בינינו; כדי להביא סיפור שייגע לך בלב, שכאדם לא-מכור תוכלי לקחת ממנו משהו לחיים שלך, יש פה סיפור אנושי שאנחנו צריכים לפצח".

לדוגמה?

"למשל הפרק שמתארח בו רותם, בחור חכם ורהוט וכובש. הסיפור שלו סנסציוני ויש בו רכבת הרים של עליות ונפילות, אבל כשאת מדברת לעומק ושמה את הסמים בצד, את מבינה שהקושי הכי גדול שלו הוא בעיה של ריצוי. ריצוי יכול להביא אדם לגיהנום. הוא פועל מתוך חסר. הוא לא מבין למה נחתות עליו כאלה מכות וזה יכול להוביל לקורבנות ולהתחפרות בתוך הבור. דפוס כזה לא בהכרח קשור לסמים, ההתמכרות היא לא לב העניין כאן".

"יש את הקומה הראשונה של השיחה", מסביר אורי. "איפה גדלת, איך היתה הילדות שלך, מתי הסמים נכנסו לחיים שלך והפכו למצב של התמכרות, מתי הגעת לתחתית ואיך עלית משם. ויש את הקומה השנייה, שהיא המקום של הטרנספורמציה, הדרך שהאורח שלנו מבין שהוא עשה והתובנות שלו ממנה. לפעמים אנחנו באים איתה לשידור מראש, אבל יש הרבה הפתעות".

כלומר, לכם יש רעיונות לגבי הקומה השנייה, אבל לאורח יש תובנות משלו על סיפור חייו.

"בפרק הראשון בעונה השנייה התארח יוסי, מוזיקאי ובעלים של מועדון לילה בתל אביב. יוסי התנקה לפני חמישה חודשים, ועניין אותנו לדבר איתו על השלב הזה של ההתחלה והקשיים, הוא הרי עדיין בתקופה ראשונית כל כך. ופתאום הוא מפיל עלינו סיפור פסיכოזה מטורף וסיפור משפחתי יוצא דופן. התפקיד של אילן ושלי בסיטואציה הזאת היא ללכת עם הסיפור ולא להיות ראש בקיר, עם כל הכבוד לתוכנית שתכננו".

אורי: "אנחנו לא שואלים שאלות מתוך רצון להקשות על המרואיינים שלנו. מצד שני, לפעמים מרואיין יספר לנו משהו והעיניים שלו אומרות - אתה יודע על מה אני מדבר. ואני באמת יודע. כמו שאומרים באמריקאית, 'אי אפשר לחרטט את החרטטן'. כי אנחנו מגיעים משם. ובגלל זה אנחנו לא דוחפים אותם לצהוב ולא מחפשים את הג'וס והדם, כי באמת, לא צריך".

אתם מראיינים מבפנים.

אילן: "מה שאנחנו עושים לא ממש קיים. תארי לך שני שחקני כדורגל מראיינים שחקנים, השיח אחר לגמרי".

ובכל זאת, כמעט בכל פרק יש רגע שמשתררת דממה של כמה שניות באולפן. זה קורה בדרך כלל כשהמרואיין מביט הישר לתוך התהום; כשרותם מספר שהוא היכה את הכלב שלו, כשליאת שכחה לסגור את הדלת של הרכב והילדים עפו ממנו תוך כדי נסיעה. הפרק החזק ביותר בעונה הוא דווקא של יפעת, לא-מכורה שנשואה למכור. אחרי 45 דקות של שיחה, היא מודה שלמעשה בן זוגה הוא עדיין מכור פעיל.

פתאום מתגלה כי זהו לא סיפור של נפילה וקימה - יפעת, אמא לשניים, עדיין מבוססת בבז' של ההתמכרות. "לא ידענו שהוא מכור פעיל", אומר אורי. "אני חושב שזה היה אחד הפרקים הקשים. כי בניגוד לאורחים אחרים, שיש לנו מכנה משותף איתם, זו

היתה שיחה עם מישהי שהציבה לנו מראה, שגורמת לך לחשוב מה ההתמכרות מעוללת לסביבה שלך".

השיחה עם יפעת מזכירה אמת שלא תמיד קל לחיות איתה: הסיפור של אדם מכור הוא תמיד סיפור משפחתי. "יש לי אח גדול, שלוש שנים מעליי, ובעצם שנינו גדלנו בבית כזה, שבעצם אין שם אף אחד", מספרת טניה, 28, סטודנטית ובת לאב מכור, "אז היינו בחוץ, מצאנו לעצמנו חברים שגם הם בחוץ, חברים מאותו מצב סוציאקונומי". טניה מספרת על בית שלא היה בו בגדים ואוכל, על היעדרות מבית הספר כבר בכיתה ב', על שוטטות ועל קשר עם האב דרך שימוש משותף בסמים בגיל העשרה.

ליאת מספרת על גירושים קשים, על היעדר תמיכה משפחתית ועל שלושה ילדים שחזו בתוצאות ההתמכרות, ובמובנים מסוימים גידלו את עצמם. היא נוגעת באחד הנושאים הרגישים ביותר: החשש של מכורה נקייה שילדיה יפתחו נטיות, שהיא לא תוכל למנוע. "אני לא נביאה, אני לא יודעת אם הם באמת יהיו מכורים פעילים, אבל אני יכולה לראות סימפטומים של מחלת ההתמכרות גם אצלם", היא מודה.

יפעת מגוללת סיפור של חיים עם בן זוג שמכחיש את עצם היותו מכור, לכאורה מתפקד כלפי חוץ אך אבל לא מסוגל לתפקד כבן זוג, כאבא או כשותף לחיים. "הוא דרש יותר טיפול מהילדים", היא מספרת. "אני תמיד אמרתי שזה מצחיק כמה שבעבודה אתה יכול להיות מנכ"ל ובבית אתה לא יודע איפה התחתונים, וזקוק לעזרה להעביר ערוץ בטלוויזיה". בעוד היא מגדלת את הילדים לבד לגמרי, קמה אליהם בלילה ומסיעה אותם בבוקר, דואגת לארוחות, לסידורים ולקניות, מצבו של בן הזוג מחמיר ושיקול הדעת שלו הולך ומשתבש.

יפעת מדברת על הנזק ההיקפי של ההתמכרות, עד שאורי אומר לה בפרק - רגע, את גורמת לי להרגיש ממש רע.

אילן: "היא אמרה משפט שגרם לי להבין אותה לחלוטין: אני מכורה למכור. ואת הזווית הזאת לא שמענו קודם לכן. היא דיברה על מושג מאוד מעניין שנקרא התנתקות באהבה; לשים גבול ולהגיד 'עד כאן'. לפעמים צריך לסגור את הדלת מתוך אהבה כדי לגרום למכור לחפש פתח אחר, פתח של החלמה".

מאז שהפרק שודר, אילן מספר, יצא לו לשוחח עם שתי נשים שהוא מכיר, "שתיהן חיו עם בן זוג, מכור פעיל, למעלה מעשר שנים, ובעקבות הפרק שתיהן החליטו להיפרד מבן הזוג שלהן. זה פרק שהפיל אסימונים לאנשים".

"אין לנו דעה על סמים"

פרק מפיל אסימונים נוסף הוא הפרק של גדי, שבניגוד למרואיינים אחרים, נשאר נאמן למריחואנה שהכיר כבוגר־צעיר. השיחה איתו מזכירה, שכפי שוויד יכול להביא מרפא ומזור לגוף ולנפש לרבים, או להסתכם בשאכטה חביבה עבור אחרים, זו יכולה להיות גם התמכרות מסוכנת. "בשנים האחרונות אנחנו רואים יותר ויותר אנשים שמבינים שיש להם בעיית התמכרות לווד ובאים לקבוצות תמיכה", אומר אילן. "אחרי 13 שנה למדתי שוויד יכול להיות סם אכזרי; בניגוד לחומרים שיכולים להוריד אותך על

הברכיים בגיל 25, 26, ואז כל החיים עוד לפניך, וויד יכול ללכת איתך עד הסוף, וכך את לא חיה את החיים אלא עוברת לידם, בלי להרגיש".

"לאנשים מסוימים שיש להם טריגר, גם הוויד יכול להיות נצרה", אורי מוסיף, ומספר שאחרי ששודר הפרק עם גדי, הוא קיבל לא מעט פניות מאנשים שהבינו בעקבותיו, שהשימוש שלהם בויד כולל דפוסים התמכרותיים.

ואולם, אף על פי ש"מכורים" דן בפרוטרוט בהשפעות המזיקות של משני תודעה, חשוב לשניהם להדגיש שהם בכלל לא אנטי סמים. "אין לנו בכלל דעה על סמים", מבהיר אילן. "אנחנו פשוט לא יודעים להשתמש בזה. כך שאנחנו לא אומרים למישהו 'תשתמש, אל תשתמש', אנחנו לא מטיפים בעניין הזה".

למרות הסקרנות האוטנטית, נראה שסמים זה האלמנט שהכי פחות מעניין אתכם.

"מעניינים אותנו המאפיינים המשותפים של המכורים, שאצל כל אחד באים לידי ביטוי בצורה שונה", מסביר אורי. "למשל, בהכללה גסה, הרבה מכורים מתמודדים עם תסמונת המתחזה. עם הפסאדה, הרצון להראות שהכל בסדר איתך כשעמוק בפנים אתה יודע שלא. מכורים לא יודעים לקבל ביקורת, כי הם לא מסוגלים לקבל את המציאות כפי שהיא. הרבה מרואיינים מספרים על תחושה של תלישות, תחושה שאף אחד לא ראה אותם. במקרה או שלא, לא מעט מרואיינים הם ילדים להורים גרושים. כולם רוצים את אותו הדבר - שיראו אותם, שיעריכו אותם, שיקשיבו להם.

"זה יכול להיות אלוהול, זה יכול להיות סקס, הימורים, אוכל - זה לא ממש משנה", הוא ממשיך. "זו פגיעות אנושית שאנשים מוכנים לשים על השולחן ולשתף במקום שהוא לא טיפולי ולא שיפוטי, פשוט דו־שיח. וזה יצר קהילתיות במידה מסוימת".

לצד הקהילתיות, יש גם הקפדה מובנית על אנונימיות. אורי מגיש תכנית מוזיקה בתחנה מוכרת, וכותב על ההסכת גם בעמוד הפייסבוק שלו, ואילן בעברו עבד כיועץ אסטרטגי, אבל הבחירה שלהם לא לפרסם את פניהם ושמן המלא - הגם שיש קוראים שיודעים מי הם - נעוצה באחד מכללי הבסיס של NA: אנונימיות באמצעי התקשורת.

הדבר נובע מכמה סיבות: אם אדם מפורסם הופך את עצמו לפנים של מכורים אנונימיים למשל, ואז "נופל" בחזרה לסמים, זה עלול למנוע ממכורים שמחפשים עזרה לפנות לקבוצות התמיכה, משום שהתדמית של הארגון תינזק. לכן, למרות חברותם ב-NA - שהתנאי היחיד להתקבל אליו הוא הרצון להפסיק להשתמש - הם לא מייצגים אותו גם בהסכת. "מעבר לזה יש כאן את עניין השוויון", מוסיף אילן. "אנונימיות פירושה שאין הבדל בין עשיר לעני. ב-NA, כולם מכורים וכולם שווים. זה האנרכיזם של הדבר, וזה גם כיף".

ואכן המסירות שלהם לדרך הזו מרשימה. זו לא רק המחויבות שבאה לידי ביטוי במפגשים שהם לוקחים בהם חלק, גם אם הם בחו"ל וחוצים חצי מדינה רק כדי להשתתף במפגש בעיירה נידחת בהודו, או בהיותם חונכים וחניכים של מכורים נקיים-פעילות שהם מקדישים לה זמן ברצון ובחפץ לב. זו בעיקר גישה לא שיפוטית מול

חולשה אנושית, נכונות להאזין ולשתף, ויכולת לצחוק ולכאוב את הרגעים הפחות פוטוגניים של החיים, ללא פטרונות ובלי יותר מדי פתוס. אפשר לקרוא לזה ענווה.

"במכורים אנונימיים אתה באמת פוגש את עצמך", מודה אילן. "זה אני; לא כזה גדול ולא כזה קטן. לא כזה מיוחד ולא כזה אנונימי. פשוט אני".

"וגם לומד לשמוח במי שאתה", מוסיף אורי. "אחרי שיוסי התראיין אצלנו, אמרתי לו שהיה משהו שהוא אמר וקצת כאב לי. שאלנו אותו מה עוזר לו להחזיק מעמד, והוא ענה שאלה בעיקר בושה ואשמה על הדברים שעשה, והניסיון שלו לצמצם את הפער בין מי שהוא מאמין שהוא, לאופן שהוא פעל בעולם". אני מבין אותך לחלוטין, אמר אורי ליוסי, "אבל הייתי רוצה שהסיבות להישאר נקי ישתנו. שהן לא יהיו בושה ואשמה - הן יהיו כי טוב לי. כי החיים יהיו טובים לאין שיעור ככה מאשר בסאטלות רציפות".

נטע הלפרין | משפחה

כתבת מדור משפחה ויחסים לענייני נוער, צעירים־בוגרים והגיל השלישי.

כותבת מדי שבוע את "להיות הורה", מדור שאלות ההורים של "הארץ". שאלות ניתן לשלוח במייל family@haaretz.co.il

להצעות נוספות - neta.halperin@haaretz.co.il

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

 יחסים סמים הורים ילדים